

Kutu 2.6

Asgari Ücret Artışının Enflasyona Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme

1 Temmuz 2023'te yapılan ara düzenleme ile asgari ücret yüzde 34 oranında artarak net 11 bin 402,3 TL (Ocak 2023 – 8.506,8), brüt 13 bin 414,5 TL (Ocak 2023 – 10.008,0) olarak belirlenmiştir. Asgari ücretten gelir ve damga vergisi alınmama uygulaması devam ederken, işverenlere işçi başına verilen desteğin 500 TL'ye çıkarılması kararlaştırılmıştır. Asgari ücretin işverene maliyeti de yüzde 34 ile aynı oranda artarak 15 bin 762 TL (Ocak 2023 – 11.759,4) olmuştur. Bu kutuda asgari ücret duyarlılığı yüksek olan sektörlerle yer verilerek temmuz ayı asgari ücret artışının olası etkisi tartışılmaktadır.

Asgari Ücret ve Diğer Ücretlerin İlişkisi

Tablo 1: Çeşitli Ücret Göstergelerinin Nominal Yıllık Artış Oranları (%)

	2018	2019	2020	2021	2022
Brüt Asgari Ücret	14,2	26,1	15,0	21,6	60,4
İGE* Tarım Dışı Saatlik İşgücü Maliyet Endeksi	18,6	25,6	16,6	19,8	73,2
İGE Tarım Dışı Saatlik Kazanç Endeksi	18,3	26,2	18,0	19,3	73,2
İGE Tarım Dışı Saatlik Kazanç Dışı İşgücü Maliyeti Endeksi	19,7	22,9	9,5	22,5	73,4
İGE Brüt Ücret Maaş Endeksi	15,9	18,3	6,8	39,7	88,2
SGK Ortalama Günlük Kazanç (Özel İstihdam Ağırlıklı) ⁽¹⁾	17,8	22,6	17,7	23,2	75,2

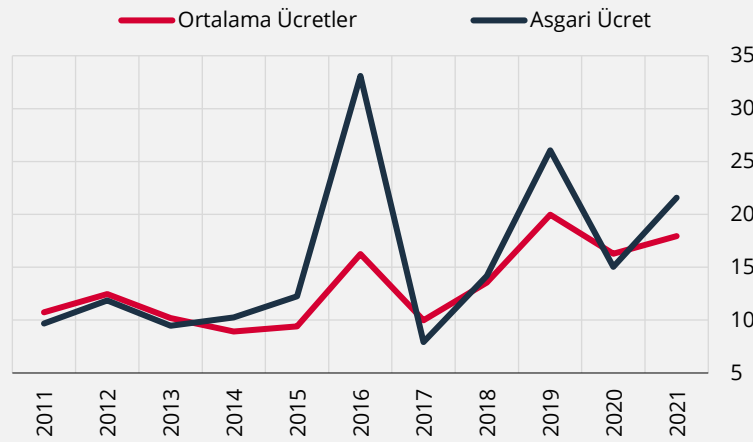
Kaynak: ÇSGB, SGK, TCMB, TÜİK.

* İGE: İşgücü Girdi Endeksleri.

(1) Her bir alt kalem için (özel ücret * özel istihdam) toplulaştırılmış ve toplam özel istihdam verisine bölünmüştür.

Türkiye'de ücretli ve yevmiyelilerin önemli bir kısmı asgari ücret ve komşuluğunda ücrete sahip olup, genel ücret artışlarında büyük ölçüde asgari ücret artışları ve geçmiş TÜFE gerçekleştirmeleri belirleyici olmaktadır (Tablo 1). Bu doğrultuda nominal ücret artışlarının büyük bölümü asgari ücret, geçmiş enflasyon ve çıktı açığı ile açıklanabilmektedir. Yıllar itibarıyla ücretli çalışanların yıllık ortalama net geliri ile asgari ücret artışları incelendiğinde, 1 puanlık asgari ücret artışının yaklaşık 0,93 puanlık ortalama ücret artışına karşılık geldiği görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1: Ücretlerin Yıllık Bazdaki Seyri (Nominal % Değişim)

Kaynak: ÇSGB, TCMB, TÜİK HİA Mikro Veri.

Asgari Ücret En Fazla Hangi Sektörler Üzerinde Etkili?

2021 yılı Hanehalkı İşgücü Anketi mikro verileri, tarım dışı sektörlerde çalışan ücretlilerin yaklaşık yüzde 43,1'ini asgari ücretli ve altı çalışanların oluşturduğuna işaret etmektedir (Tablo 2). Asgari ücret ve altı çalışanların oranı sanayi sektöründe yüzde 50,4, inşaatta yüzde 71,4, hizmetlerde ise yüzde 37,9 olarak hesaplanmıştır. Hizmet sektöründe bu oran diğer ana sektörlerle göre daha düşük görünmekle birlikte alt kalemler itibarıyla oldukça farklılaşmaktadır. Kamunun ve finans hizmetlerinin varlığı asgari ücrete olan duyarlılığı sınırlayan bir unsur olurken, kamu ve finans dışı hizmet sektörlerinde oranın hayli yüksek olduğu izlenmektedir. Örneğin, konaklama ve yiyecek hizmetlerinde bu oran yüzde 73'e ulaşmakta, toptan ve perakende ticaret sektöründe yüzde 64 ile yüksek bir pay izlenmektedir. İmalat sanayinde ise giyim (yüzde 70,5) ve gıda (yüzde 67,1) sektörleri asgari ücret ve altı çalışanların oranında yüksek paylarıyla öne çıkmaktadır.¹

Tablo 2. Seçilmiş Sektörlere Göre Asgari Ücret ve Altı Çalışanların Oranı (% , 2021)

	Asgari Ücret ve Altı Çalışan*	Personel Maliyeti/Üretim Değeri
Tarım Dışı Sektörler	43,1	10,5
Sanayi	50,4	6,7
İmalat Sanayi	52,0	7,2
Tekstil	57,4	8,4
Giyim	70,5	13,8
Deri	69,7	11,5
Mobilya İmalatı	57,8	13,1
Gıda	67,1	6,4
Petrol**	19,9	-
Taşıt	26,3	6,5
Diğer Ulaşım	19,6	10,4
İnşaat	71,4	9,0
Hizmetler	37,9	17,9
Toptan ve Per. Ticaret	64,4	17,6
Ulaştırma ve Depolama	47,3	9,7
Konak. Yiyecek Hizmeti	73,0	20,2
Kamu Yönetimi**	5,8	-
Eğitim	10,1	51,1
Finans Sigorta**	13,3	-

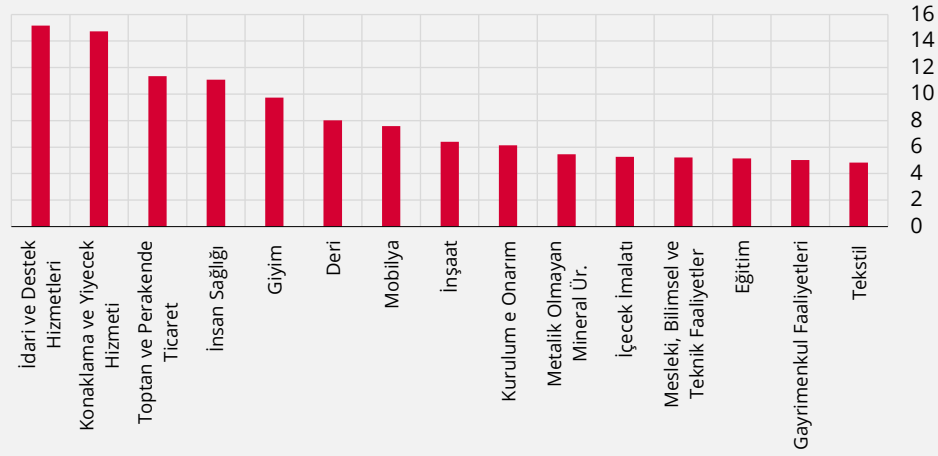
Kaynak: TCMB (2021), TÜİK HİA Mikro Veri, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

* Veriler meslek ve sektör düzeyinde filtrelenerek oluşturulmuştur. Asgari ücretin %10 alt ve üst komşuluğunda çalışanlar asgari ücretli, asgari ücretin %10 alt komşuluğundan düşük ücretle çalışanlar ise asgari ücret altı ücretli kabul edilmiştir.

** Personel maliyeti/üretim değeri veri bulunmaması nedeniyle hesaplanamamıştır.

Ücret gelişmeleri kaynaklı maliyet yönlü baskıları değerlendirilirken, sektörlerin emek yoğunluk derecesi göz önünde bulundurulması gereken bir diğer göstergedir. Bu amaçla, TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri verilerinden personel maliyeti/üretim oranı hesaplanmıştır (Tablo 2). Asgari ücretli payı ile personel maliyetinin üretim değeri içindeki payı birlikte değerlendirildiğinde ise asgari ücret artışına en duyarlı sektörlerin idari-destek hizmetleri, lokanta-otel, toptan-perakende ticaret, insan sağlığı, giyim, mobilya, inşaat ve bakım-onarım gibi sektörler olduğu izlenmektedir (Grafik 2).

¹ Ek olarak, Başkaya ve Özmen (2013) çalışması asgari ücretin işveren maliyetindeki artışın kalifiye olmayan işçi istihdamına daha fazla yer veren sektörlerde üretici fiyatlarını daha fazla arttırdığı sonucuna ulaşmaktadır.

Grafik 2: Asgari Ücrete Duyarlılık (Personel Maliyeti/Üretim x Asgari Ücret ve Altı Çalışanlar, %, 2021)

Kaynak: TCMB (2021), TÜİK HİA Mikro Veri, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri.

Temmuz Asgari Ücret Artışının Olası Enflasyonist Etkisi

Güncel ekonometrik modeller (geçmiş Bayesçi VAR modeli etki-tepki bulgularına benzer şekilde) asgari ücretteki yüzde 1'lik nominal artışın D enflasyonunu ilk çeyrekte 0,06-0,08 puan, bir yıllık bir dönem zarfında ise 0,08-0,12 puan bandında etkilediğine işaret etmektedir (Tablo 3).² Söz konusu tahminler önceki çalışmalara kıyasla asgari ücret etkisinde son yıllarda bir miktar artışı ima etmektedir. Bu çerçevede, Tablo 3'te sunulan ortalama esneklikler dikkate alındığında, temmuz ayındaki yüzde 34 oranındaki asgari ücret artışının tüketici enflasyonuna olası etkisi 2,7-4,1 puan arasında hesaplanmaktadır. Mal ve hizmet alt grupları bazında oluşturulan denklem tahminleri ise özellikle işlenmiş gıda ve seçilmiş hizmet kalemleri fiyatları üzerinde asgari ücretin anlamlı bir etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir. Benzer şekilde, Andıç, vd. (2015) çalışması özellikle asgari ücret üzerinden hesaplanan reel birim işgücü maliyeti ölçüsünün hizmet enflasyonu ile yakından ilişkili olduğunu bulgulamaktadır. Bu durum, hizmet sektörünün hizmet dışı sektörlerle kıyasla daha yüksek bir işgücü girdisi ve daha düşük bir ithal girdi payı kullanması anlamında makul görünmektedir.

Tablo 3: Enflasyon Denklemleri

Bağımlı Değişken: İşlenmemiş Gıda ve Alkol-Tütün Dışı TÜFE (D Endeksi) Çeyreklik Enflasyonu^a
(Örneklem: 2010Ç1- 2023Ç1)

	Model 1 ^b	Model 2 ^b	Model 3 ^b
Asgari Ücret (t)	0,06***	0,08***	0,07***
Uzun Dönem Asgari Ücret Geçişkenliği^c	0,08	0,12	0,12

a) Mevsimsellikten ve vergi etkilerinden arındırılmıştır. *** yüzde 1 önem derecesinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

b) Model 1'de sabit terim, enflasyonun birinci gecikmeli değeri, çıktı açığı, döviz kuru sepeti ve gecikmeli değerleri, ABD doları cinsinden ithalat fiyatları, Brent petrol fiyatları (ABD doları) ile kur oynaklığı kaynaklı etkiler kontrol edilirken, ek olarak 2018Ç4 için kukla değişken kullanılmıştır. Model 2, Model 1'e ek olarak Goldman Sachs emtia endeksi ile 2018Ç3-Ç4 ve 2021Ç4 için kukla değişkenler içermekte, kur oynaklığı ve ithalat fiyatları değişkenlerini ise dışlamaktadır. Model 3'te ise sabit terim, enflasyonun birinci gecikmeli değeri, döviz kuru sepeti ve gecikmeli değerleri ve ABD doları bazında ithalat fiyatları ile 2018Ç3-Ç4 ve 2021Ç4 için kukla değişkenlerinin etkisi kontrol edilmektedir.

c) Enflasyonun gecikmeli değeri üzerinden gelen etki de dikkate alındığında.

² TCMB (2021)'de ücret artışlarının enflasyona olası etkilerini değerlendirmek amacıyla Bayesçi VAR modellerine dayalı tahminler üretilmiştir. Söz konusu analizler (medyan tepkilere göre); enflasyon oranına etki edebilecek ithalat fiyatları, ekonominin dögüsel durumu, kur seviyeleri, üretici fiyatları, gelecek enflasyona ilişkin beklentiler gibi değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde (2005 sonrası dönem için) asgari ücretteki yüzde 1'lik artışın tüketici enflasyonuna etkisinin 0,06-0,08 yüzde puan aralığında olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, etki-tepki analizi bulgularına göre etki ilk çeyrekte belirgin olmak üzere büyük ölçüde iki çeyrek içerisinde tamamlanmaktadır.

Firmaların ücret artışlarını fiyatlara yansıtabilme imkânı, talep ve rekabet koşullarına, sektöre, piyasa yapısına veya firmalara özgü durumlara bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Bu bağlamda bahsi geçen analizlerin işaret ettiği ortalama etki asgari ücret artışlarının tüketici fiyat artışlarına etkisini anlamaya dönük bir çeşit gösterge niteliğindedir. Ayrıca, mevcut konjonktürde asgari ücret artışının etkisinin tarihsel esnekliklerin ima ettiğine kıyasla farklılaşmasında rol oynayabilecek bazı ek unsurlar da bulunmaktadır. İlk husus, ileriye dönük bakışla ve mevcut enflasyonist ortam içinde alım gücünü koruyacak bir asgari ücret artışının beklendiği ve dolayısıyla ücret kaynaklı etkinin bir kısmının geçtiğimiz ayda fiyatlara yansıtılmış olabileceğidir. Bir diğer nokta asgari ücret artışının fiyat ayarlama sıklığının yüksek seyrettiği, iç talebin güçlü olduğu bir döneme ve hareketliliğin arttığı yaz aylarına denk gelmesi nedeniyle bazı harcamaları öne çekerek kısa dönemde enflasyonu daha yüksek bir oranda etkileyebilecek olmasıdır. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde, Temmuz Enflasyon Raporu'nda asgari ücret artışının tüketici enflasyonuna etkisinin yukarıda sunulan etki aralığının üst bandına daha yakın bir seviyede gerçekleşeceği bir görünüm esas alınmıştır.

Kaynakça

Andıç, S. B., Küçük, H. ve Ögünç, F. (2015). Inflation Dynamics in Turkey: In Pursuit of a Domestic Cost Measure, *Emerging Markets Finance and Trade*, 51:2, 418-431.

Başkaya, Y. S., ve Özmen, M. U. (2013). Türkiye'de Asgari Ücret-ÜFE Enflasyonu İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ekonomi Notu*, No. 13/23.

TCMB (2021). Türkiye'de Ücret Dağılımı ve Ücretlerin Enflasyona Etkisi, *Enflasyon Raporu 2021-I*, Kutu 2.6.